

Invloed rond de gemeenteraadsverkiezingen

Aandachtspunten en praktische tips

Inhoud

Inleiding.....	3
Stappenplan voor belangenbehartiging	6
1. De voorbereiding	6
2. Als het verkiezingsprogramma wordt geschreven.....	9
3. Tijdens de campagne	10
4. Tijdens de verkiezingsdag	11
5. Na de verkiezingen.....	12
Koppeling VN-verdrag en verkiezingen	13
Bijlage 1: Een brief uit de praktijk	17
Bijlage 2: Voorbeeldtekst voor een partijprogramma	18
Bijlage 3: Korte conceptbrief aan partijonderhandelaars met standpunten.....	19
Bijlage 4: Lange conceptbrief aan partijonderhandelaars met standpunten	20

Leeswijzer

In deze leidraad treft u informatie aan over het beïnvloeden van beleid via de gemeenteraadsverkiezingen. Ook gaan we in op het aandacht vragen voor de samenhang tussen de Wmo en het VN-verdrag. Als ondersteuning voor lokale belangenbehartigers en Wmo-raden hebben we een stappenplan toegevoegd.

Auteur

CG-Raad, Petra Stalman

Over 'Aandacht voor iedereen'

Het programma 'Aandacht voor iedereen' heeft als doel het toerusten van Wmo-raden en belangenbehartigers. Een onderdeel van het programma is het beschikbaar stellen van bruikbare hulpmiddelen voor Wmo-raden, cliëntenraden en belangenbehartigers. De Adviseurs Versterking Wmo kunnen helpen bij het gebruik van deze hulpmiddelen.

Inleiding

In deze leidraad treft u informatie aan over het beïnvloeden van beleid ten tijde van de gemeenteraadsverkiezingen. En het, in het kader daarvan, voor het aandacht vragen voor de Wmo en het VN-verdrag. Deze leidraad, en het stappenplan daarin, is bedoeld voor lokale belangenbehartigers en voor Wmo-raden.

Tip:

Ga zo snel mogelijk aan de slag. Duidelijk is dat de gemeenteraadsverkiezingen een belangrijke beïnvloedingsmogelijkheid zijn. De verkiezingen gaan volgend jaar maart (2014) al plaatsvinden. In sommige delen van het land al eerder, aan het einde van 2013, vanwege gemeentelijke herindelingen. Vanaf het voorjaar van 2013, wordt er al aan de verkiezingsprogramma's gewerkt. Het is dus zaak om zo snel mogelijk te starten met het beïnvloedingsproces.

De Wmo en het VN-verdrag

De komende gemeenteraadsverkiezingen zijn voor cliënten, patiënten, mantelzorgers, belangenbehartigers, maar in feite voor alle burgers extra belangrijk. De lokale samenleving, het lokale sociale domein, en daarmee ook de Wmo, gaat de komende jaren sterk veranderen. Iedere burger zal iets van deze veranderingen merken. Het is daarom van belang dat die burgers weten waar ze voor (kunnen) kiezen en dat er in deze verkiezingen voldoende lokale aandacht is voor de Wmo en het sociale domein, welzijn en lokale ondersteuning. Burgers zullen zeker mee laten wegen bij het bepalen van hun stem, welke partijen op die thema's duidelijke en voor burgers goede keuzes maken.

In het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, hebben de landen van de VN afgesproken dat mensen met een beperking net als iedereen recht hebben op een goed leven en gewoon meedoen. In het regeerakkoord staat dat het VN-verdrag wordt geratificeerd. Ratificeren is het officieel bekrachtigen van een internationaal verdrag door een staat. Ratificeren heeft gevolgen voor de wet- en regelgeving. Ook hierover zullen lokale politieke partijen zich uit moeten spreken.

Rol Wmo-raad en lokale belangenorganisaties

Zowel de Wmo-raad als de lokale belangenorganisaties kunnen rond de gemeenteraadsverkiezingen aandacht vragen voor onderwerpen die van belang zijn voor hun achterban. Hoe zij dit doen is afhankelijk van hun rol en van de afspraken die zij met de gemeente hebben gemaakt over hun rol.

De Wmo-raad

Een Wmo-raad is een, door de gemeente ingestelde, adviesraad van burgers die gevraagd en ongevraagd adviseert aan het college van burgemeester en wethouders (B&W) over het ontwikkelen van het gemeentelijk Wmo-beleid. De invloed van Wmo-raad is afhankelijk van

de kwaliteit en de positie van de raad. Belangenbehartiging in direct contact met de achterban is vaak geen taak van de Wmo-raad.

Lokale belangenbehartigers

Lokale belangenbehartigers komen direct op voor de belangen van hun achterban. Vanuit de ervaringen van de achterban worden de effecten van beleid zichtbaar gemaakt en wordt over het beleid en over de uitvoering van dat beleid geadviseerd. Ervaringsdeskundigheid is het uitgangspunt. Lokale belangenbehartigers zijn vrij in het geven van gevraagd en ongevraagd advies aan de gemeente. Zij kunnen daarom discussie aangaan met de gemeente over elk onderwerp.

Het onderscheid tussen Wmo-raden en lokale belangenorganisaties is in de praktijk niet zo 'zwart-wit' als hier geschetst. Er zijn Wmo-raden die ook aan belangenbehartiging doen. Het stappenplan voor belangenbehartiging in deze leidraad is ook bruikbaar voor Wmo-raden die ook aan belangenbehartiging doen.

Voor Wmo-raden die niet aan actieve belangenbehartiging doen voor specifieke doelgroepen, gelden andere uitgangspunten. Zij hebben alle burgers als hun achterban en kunnen het dus wel als hun taak zien om ervoor te zorgen dat die burger in algemene zin kan goed bepalen welke partijen welke voornemens hebben op het terrein van de Wmo / het sociale domein. Dat zonder een politieke voorkeur uit te spreken als Wmo-raad.

Het gaat er dan meer om duidelijkheid te krijgen voor alle burgers:

- door er voor te zorgen dat er bij alle lokale politieke partijen voldoende aandacht is voor de Wmo / het sociale domein
- door er voor te zorgen dat er lokale politieke debatten worden gevoerd tussen burgers en politieke partijen over de Wmo, de zorg voor elkaar, de kanteling, eigen kracht, welzijn, voorzieningen in de wijk, en vergelijkbare 'Wmo-onderwerpen'
- door aan te dringen op een lokale kieswijzer over de Wmo en het lokale sociale domein
- door lokale medezeggenschap als centraal punt van de verkiezingen te positioneren; hoe gaan lokale politieke partijen de burgers zelf betrekken bij hun beleid? Mag de burger meedenken, en hoe?

U hebt elkaar nodig

Als Wmo-raad en lokale belangenorganisatie zoekt u medestanders, u onderhandelt met de juiste medewerkers bij de partijen en u probeert hen ervan te overtuigen om uw punten in het verkiezingsprogramma op te nemen. U bevindt zich hierbij in een afhankelijke positie: u hebt hen nodig om uw doel te bereiken. Maar de politiek is ook afhankelijk van u: u vertegenwoordigt een belangrijke en stemgerechtigde achterban en als lokale belangenbehartiger bezit u specialistische ervaringskennis vanuit die positie.

U hebt elkaar dus nodig. Om sterk te staan is het van belang om de krachten te bundelen met andere belangenbehartigers in uw gemeente: samen waar het kan, apart waar het moet. Voor een goed resultaat is het zaak om positief en planmatig te werk te gaan en te streven naar een win-win verhouding met uw gesprekspartners.

Wanneer invloed uitoefenen?

Fases cyclus gemeenteraadsverkiezingen

De cyclus van de gemeenteraadsverkiezingen kan worden onderverdeeld in de volgende fases:

1. Beleidsvoorbereiding:
  - a. Schrijven van de verkiezingsprogramma's
  - b. Campagne voeren; de politieke partij probeert zoveel mogelijk mensen op hen te laten stemmen
  - c. Verkiezingsdag
2. Beleidsformulering: onderhandelingen over het coalitie- of collegeakkoord
3. Beleidsuitvoering: uitvoering van het coalitie- of collegeakkoord
4. Beleidsevaluatie: met als belangrijkste stap nieuwe verkiezingen.

Tip:

Tijdens elke fase kan invloed uitgeoefend worden. Veel partijen hebben de eerste conceptversies van hun verkiezingsprogramma al gereed en zullen de conceptfase voor de zomer of in september 2013 afronden. Daarna worden de conceptprogramma's voorgelegd aan de leden en definitief vastgesteld. Vanaf november 2013 zullen de verkiezingscampagnes echt beginnen. Let op in welke fase de zaak zich bevindt en op welk moment u invloed kunt uitoefenen.

1. Politieke partijen schrijven het programma (*nu tot najaar 2013*).
Verkiezingsprogramma's geven veel informatie over de standpunten van de verschillende partijen
2. Programma's worden besproken met partijleden en andere belangstellenden
3. Programma's worden vastgesteld en ingebracht in de verkiezingsstrijd
4. Het voeren van de campagne (*najaar tot verkiezingsdag 19 maart 2014*)
5. De burgers kiezen
6. Collegeonderhandelingen en vaststellen van het coalitie- of collegeprogramma.

Afhankelijk van de rol van de Wmo-raad, kan er tijdens de bovengenoemde momenten ook door de raad aandacht worden gevraagd voor de Wmo en het VN-verdrag.

Lokale partijen nemen grotendeels de standpunten van de landelijke partij als uitgangspunt. Landelijke partijen ondersteunen lokale afdelingen ook bij het schrijven van hun programma's. Op www.verkiezingsprogramma.info treft u de partijprogramma's van de landelijke verkiezingen aan.

Platform VG en de CG-Raad hebben, voorafgaand aan de landelijke verkiezingen, een interactieve programma-vergelijker ontwikkeld. Hiermee kunnen overzichtelijk standpunten van tien politieke partijen worden vergeleken op thema's die specifiek van belang zijn voor mensen met een beperking en chronisch zieken. U treft de vergelijker aan op de websites van de organisaties.

Stappenplan voor belangenbehartiging

Het stappenplan kunt u gebruiken om gericht en effectief invloed uit te oefenen voorafgaand aan de verkiezingen, tijdens de verkiezingsdag en daarna. Dit stappenplan is redelijk uitgebreid. Het is aan te bevelen om de grote lijnen aan te houden, maar daarbinnen kunt u kiezen voor de activiteiten die passen bij uw organisatie of groep.

1. De voorbereiding

Een goede voorbereiding is essentieel. Het geeft richting en zorgt dat u uw doelen makkelijker kunt behalen.

1.1 De eerste oriënterende stappen

- Om te slagen hebt u kennis nodig van politieke en bestuurlijke besluitvormingsprocessen. Vind mensen die u daarbij kunnen helpen. U wordt alleen serieus genomen als duidelijk is dat u weet waarover u praat. Gebruik uw netwerk om uw deskundigheid te vergroten. Zorg voor een goed netwerk met lokale maatschappelijke organisaties om te weten wat er binnen de gemeente speelt en bij wie u moet zijn.
- Om vol te houden is een organisatie nodig. Los zand werkt niet, een actiegroep, werkgroep of commissie wel. Wie gaat wat, waarom, wanneer, waar en hoe doen?
- In de eerste stappen oriënteert u zich op het veld en op uw inhoudelijke aandachtspunten. Met die gegevens maakt u een globale planning voor de daadwerkelijke beïnvloeding.
- Vergeet de evaluatie niet: wat is gelukt en wat niet? Waar lag dat aan? Hoe kan het de volgende keer beter?

1.2 Welke onderwerpen zijn voor u belangrijk?

- Organiseer een raadpleging onder uw achterban: welke problemen, wensen en behoeften leven er? Zorg voor een eenvoudig onderzoek of opiniepeiling. Vraag naar knelpunten én naar mogelijke oplossingen. Vraag ook voorbeelden uit de praktijk.

1.3 Welke medestanders zijn er in uw gemeente? Zijn er mogelijke tegenstanders?

- Werk samen met andere organisaties. Welke cliëntenorganisaties en lokale belangenorganisaties zijn er? Welke organisaties hebben (deels) dezelfde aandachtspunten als u? Neem contact met hen op en bespreek mogelijkheden om samen te werken. Kijk naar gezamenlijke belangen: vergelijkbare aandachtspunten, participatie bij de Wmo. Vraag een overzicht van hun aandachtspunten.
- Zoek ook naar 'ongebruikelijke' bondgenoten. Dat vergroot het draagvlak. Laat zien hoe groot het draagvlak van uw boodschap is. Zijn er andere medestanders waar u iets aan kunt hebben? Denk bijvoorbeeld aan de seniorenraad, een andere adviesraad of aan een bekende figuur uit uw gemeente die uw zaak mogelijk een warm hart toedraagt en voor publiciteit kan zorgen. Zoek steun bij raadsleden.
- Zijn er tegenstanders of moeizame relaties waar u rekening mee dient te houden?

1.4. Informeer naar de procedure bij het schrijven van het verkiezingsprogramma

Vraag bij de (secretaris van) afdelingen van politieke partijen:

- Wanneer wordt het programma geschreven en door wie?
- In welke fase bevinden de plannen zich op dit moment en wat komt er nog?
- Hoe wordt het programma vastgesteld?
- Hoe is de inspraak geregeld?
- Wie zijn de juiste personen om contact mee te hebben? Let op functie en bevoegdheden. Ze moeten van voldoende gewicht zijn, zoals de fractievoorzitter of woordvoerder van sociale zaken, zorg, welzijn, Wmo. Ga na wie 'beslissers' zijn en wie 'beïnvloeders'.
- Langs welke kanalen komt de partij de inbreng van cliënten(organisaties) te weten?
- Vraag het laatste verkiezingsprogramma op.

1.5. Neem contact op met de gemeente

- Vraag het huidige coalitie- of collegeprogramma op.
- Goede contacten met invloedrijke ambtenaren bij de gemeente kunnen nuttig zijn. Bij hen komt u formeel niet om te lobbyen maar om u te laten 'informereren'.

1.6. Bepaal uw boodschap en met wie u samenwerkt

- Een burgerlobby werkt alleen bij een duidelijk en concreet onderwerp waarover veel mensen zich druk maken. Het moet ook actueel zijn. Bekijk de laatste verkiezingsprogramma's en het huidige collegeprogramma. Komen uw punten daarin voor of niet? Wat wilt u verbeteren? Verdiep u in de lokale achtergronden, politieke context en geschiedenis van een onderwerp. Bekijk hoe andere gemeenten soortgelijke onderwerpen aanpakken.
- Zonder aansprekende boodschap weet niemand waar u voor staat. Bij beïnvloeden werkt een positieve boodschap beter dan een negatieve boodschap. Betrek hierbij de uitkomsten van de raadpleging onder uw achterban: wensen en behoeften, knelpunten en oplossingen. Formuleer uw aandachtspunten zo positief en SMART mogelijk. SMART wil zeggen: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden. Probeer uw wensen zó te formuleren dat ze 'aantrekkelijk' zijn voor de

partijen. Streef naar een win-win situatie. Breng in de lijst een verdeling naar prioriteit aan.

- Een burgerlobby vraagt om goed en sterk leiderschap: authentiek, charismatisch en deskundig. Maar de leider moet vooral de personificatie van het probleem zijn. Zoek bekende personen als ambassadeur: iemand die past bij de boodschap en doelgroep en die persoonlijk betrokken is.
- Bepaal met welke cliëntenorganisaties u wilt samenwerken. Als het goed is hebben zij hun aandachtspunten inmiddels ook geformuleerd. Stem uw wensen en boodschap waar mogelijk op elkaar af.
- Communiceer gericht: richt u op uw achterban, niet op het brede publiek.
- Wees ook flexibel in uw doelen en strategie: werkt het niet? Stel dan bij.

1.7. Maak een planning

- Maak een taakverdeling en een tijdpad. Houd rekening met de planning van politieke partijen, met hun inspraakmogelijkheden en met gangbare kanalen waarlangs zij informatie vergaren. Verzin zelf nog andere manieren.
- Timing is belangrijk: als plannen in een verkennende fase zijn, komt uw inbreng anders 'binnen' dan wanneer er al geschreven wordt. Wees er zo vroeg mogelijk bij en overleg over uw inbreng op verschillende momenten.
- Bedenk wat u maximaal uit de lobby kunt halen en ook wat u minimaal wilt bereiken. Wat doet u alleen en wat doet u samen met andere cliëntenorganisaties? Maak van de samenwerking geen log bolwerk: houd het flexibel.
- Neem PR op in het plan.

2. Als het verkiezingsprogramma wordt geschreven

Zorg dat u niet pas aan het eind in beeld komt en laat u niet als ‘excuus-truus’ gebruiken: u levert belangrijke informatie over de wensen van een groep kiezers.

- Bereid u goed voor door verkiezingsprogramma's te lezen en zorg voor een goede kennis van zaken, ook praktisch.
- Bepaal in overleg met uw achterban en anderen met wie u samenwerkt en welke punten voor u belangrijk zijn. Kijk voor welke punten partijen zich inzetten, waar u publiciteit mee kunt krijgen. Trek samen op. Houd ook rekening met ervaringen die u al hebt met partijen of raadsleden.
- Doe zoveel mogelijk via persoonlijk contact. Zoek contact met partijleden die u kent. Wees zuinig op goede contacten en probeer die uit te breiden.
- Een visie of programma van eisen is prima, maar overhandig het zelf en licht het toe in een gesprek. Zoek persoonlijk contact met de programmacommissie. Nodig ze uit voor een gesprek. Wees op de hoogte van de rol en positie van uw gesprekspartner. Is hij / zij besliser of alleen beïnvloeder? Wat is zijn / haar belang en wat is het belang van de partij? Zet uw inzet en aandachtspunten bondig op papier. Laat uw standpunten op papier achter als u contact hebt gehad met een partij. Maak een vervolgspraak aan het eind van het gesprek.
- Nodig alle partijen uit voor een avond waarin er gesproken wordt over inclusief beleid. Wat is het, waarom is het belangrijk, hoe pas je het toe en, erg belangrijk, wat het de partijen concreet oplevert. Vertel tevens hoeveel mensen met een handicap in de gemeente wonen. Geef concreet en constructief aan waar de programma's aangevuld kunnen worden. Geef suggesties, veranderingen en aanvullingen op basis van de conceptpartijprogramma's, Kom met haalbare, praktische oplossingen en concrete voorstellen, die passen bij de gemeentelijke taken. Leg uw aandachtspunten voor en vraag de partijen naar die van hen. Sta voor uw eigen zaak, maar laat de ander ook 'scoren' en wees bereid compromissen te sluiten. Zijn er gevoelige punten? Ga hier tactvol mee om.
- Stuur naar aanleiding daarvan een brief met uw standpunten en aantrekkelijke zaken naar alle politieke partijen. Breng uw wensen zo dat ze aantrekkelijk zijn voor politieke partijen. Vraag de partijen per brief om enkele van de uitgangspunten voor participatie van mensen met een beperking en/of concrete en toetsbare doelen op te nemen in hun partijprogramma. Bijvoorbeeld dat al het beleid inclusief wordt: geschikt voor iedereen. In de brief geeft u voorbeelden van op te nemen teksten. In de bijlagen bij deze leidraad treft concrete voorbeeldbrieven aan en een voorbeeldtekst voor een partijprogramma.
- Tijdens de afdelingsvergadering wordt het programma vastgesteld.
- Zoek publiciteit.
- Stel u eventueel kandidaat.
- Besteed de meeste aandacht aan de grote partijen, maar vergeet de kleintjes niet.

Tip:

Wanneer u de programma's krijgt, ziet u welke partijen de door u aangedragen uitgangspunten en/of teksten wel in hun programma op hebben genomen en welke niet. Stop niet met lobbyen als het niet het geval is. Dram echter niet. Geef aan dat u het jammer vindt dat de tekst niet is opgenomen, maar dat u graag gesprekspartner blijft en in de toekomst graag mee wil denken over oplossingen.

3. Tijdens de campagne

Ook tijdens de campagnes voor gemeenteraadsverkiezingen blijft u aandacht vragen voor uw boodschap, zowel bij de politieke partijen als bij het publiek.

- Vraag programma's op, beoordeel programma's, toets de begrijpelijkheid van programma's en breng de uitkomsten via de media naar buiten. Zijn uw punten opgenomen? Laat uw mening op diverse manieren horen.
- Formuleer een stemadvies of aandachtspunten voor burgers.
- Maak uzelf zichtbaar. Genereer free publicity (persberichten, artikelen) en zet sterk in op internet: plaats berichten op sites van politieke partijen, politieke blogs, webfora en Twitter. Maak een website, zowel voor de achterban als voor de politiek.
- Uw achterban en de media willen graag dat er iets leuks gebeurt. Organiseer ludieke acties om de achterban warm te houden en de politiek en media te vermaken.
- Zorg voor persoonlijk contact met wethouders. Organiseer een interview met een lijsttrekker.
- Spreek op een bijeenkomst van een politieke partij, zoals verkiezingsdebatten, informatiekramen op markten, ledenvergadering, fractievergadering. Spreek in of vraag een uitnodiging om uw verhaal te komen vertellen: houd het kort en positief en gebruik voorbeelden uit de praktijk. Combineer vergaderingen met een praatje in de pauze.
- Organiseer een politiek debat waarbij de partijen ten overstaan van de burgers kleur bekennen. Gebruik stellingen die te maken hebben met participatie en de Wmo. Vraag hier bij voorkeur politieke coryfeeën voor, dat trekt burgers en partijleden. Nodig lijsttrekkers uit, achterban, overige geïnteresseerden. Laat politici ook eens door de bril van ervaringsdeskundigen kijken: geef ook (toekomstige) Wmo-cliënten het woord. De partijen zullen om kiezers te winnen zich van hun beste kant willen laten zien en laten graag zien wat zij zullen doen aan participatie. Vergeet niet de media uit te nodigen en eventueel een persbericht te sturen.
- Probeer samen te werken met politieke partijen. Soms nemen twee of drie partijen het initiatief om een debat te organiseren. Probeer dan aan te haken.
- Organiseer een bijeenkomst om uzelf te profileren, zicht te krijgen op de achterban, goodwill te krijgen van de politiek en vrijwilligers te werven.
- Zorg dat een journalist belangstelling heeft voor uw onderwerp en bel de plaatselijke pers op als er iets te melden valt: uitslag raadpleging achterban, samenwerking cliëntenorganisaties, belangrijke bijeenkomst, geboekt succes e.d. Maak ook een persbericht. Timing is ook hier belangrijk.

4. Tijdens de verkiezingsdag

Gemeenten moeten er zorg voor dragen dat de stembureaus toegankelijk zijn zodat iedereen kan stemmen.

Het is van belang om tijdig contact op te nemen met de gemeente om de specifieke behoeften van mensen met een beperking (en anderen zoals ouderen die slecht ter been zijn enz.) bij het uitbrengen van hun stem onder de aandacht te brengen. Inventariseer de toegankelijkheid en breng de resultaten in de publiciteit.

5. Na de verkiezingen

Ook als de stemmen zijn geteld, kan er nog invloed uitgeoefend worden, zeker omdat er in het coalitieakkoord prioriteiten gesteld zullen worden. Worden hierbij de gedane beloftes waargemaakt? U kunt de publiciteit zoeken en een reactie geven op de uitslag.

Het opstellen van het coalitieakkoord

De uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen zijn bekend. Partijen gaan in gesprek en kijken hoe hun politieke belangen in een coalitieakkoord opgenomen kunnen worden. Voor uw organisatie is dit het moment om opnieuw de belangen van mensen met een beperking aan de orde te stellen bij de coalitiepartijen. Op het moment van de uitslag ziet u dat er coalitiemogelijkheden zijn. Zorg dat u op dat moment, bij het samenstellen van de coalitie, blijft inspreken. Tijdens de onderhandelingen over het college- of coalitieakkoord, kunt u uw wensen nogmaals noemen, terug komen op toezeggingen, verwijzen naar wetten. Het zou mooi zijn als in uw gemeente in het coalitieakkoord 2014-2018 staat dat inclusief denken en doen, de basis vormt voor het lokale beleid. En dat de gemeente uw belangenorganisatie betreft bij het maken van inclusief beleid. U kunt de coalitiepartners adviseren om bijvoorbeeld de volgende tekst op te nemen in het coalitieakkoord:

“Het VN-verdrag inzake personen met een handicap vormt het uitgangspunt voor inclusief lokaal beleid.”

In de bijlagen treft u twee voorbeeldbrieven aan. Deze brieven kunt u sturen aan de coalitiepartijen in uw gemeente.

Het uitvoeren van het coalitieakkoord

Als het coalitieprogramma gereed is, de onderhandelingen klaar zijn, en er wordt overgegaan tot uitwerking, kunt u invloed proberen uit te oefenen op de uitvoering. Wijs op de participatieplicht, breng uw visie naar voren bij gemeenteraad, kijk of afspraken na worden gekomen. U kunt in het programma zoeken naar ingangen om aandacht te vragen voor bepaalde ideeën of oplossingen. Bijvoorbeeld: als er staat dat er een fietspad aangelegd zal worden, dan kunt u aangeven wat de gemeente kan doen om ervoor te zorgen dat dit fietspad ook toegankelijk wordt. Zoek pas contact als de wethouders en ambtenaren een beetje gewend zijn aan hun nieuwe werkomgeving.

Koppeling VN-verdrag en verkiezingen

In het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, hebben de landen van de VN afgesproken dat mensen met een beperking net als iedereen recht hebben op een goed leven en gewoon meedoen. Het verdrag legt vast dat mensen met een beperking recht op leven hebben, om zelf te beslissen, en het recht hebben om volop te kunnen deelnemen (participatie) aan de maatschappij. In het regeerakkoord staat dat het VN-verdrag wordt geratificeerd. Ratificeren betekent dat wetten en regels zo veranderd worden dat ze voldoen aan het VN-verdrag en mensen met een beperking gelijke rechten geven.

VN-verdrag, belangrijk bij de gemeenteraadsverkiezingen

Maatschappelijke participatie is zowel op landelijk als gemeentelijk niveau een belangrijk doel. Dit doel kan alleen behaald worden als in het beleid rekening wordt gehouden met mensen met een beperking. Tijdens de nieuwe gemeentelijke regeerperiode zullen er op het gebied van het waarmaken van het VN-verdrag belangrijke stappen worden gezet. Dus is het zaak dat gemeenten er al in de aanloop naar de nieuwe periode mee aan de slag gaan. Hoe zorgt u dat het VN-verdrag op de politieke agenda komt te staan?

Hoe koppelt u het VN-verdrag aan de verkiezingen?

1. Streef naar inclusief beleid. Laat de partijen in hun programma opnemen dat het streven is om al het beleid inclusief te maken.

Onder inclusief beleid wordt beleid verstaan op lokaal niveau, waar alle burgers met en zonder een beperking gebruik van kunnen maken. Beleid waarbij vanaf het begin rekening wordt gehouden met mensen met een functie beperking of chronische ziekte. Inclusief beleid leidt tot een inclusieve samenleving, een samenleving waaraan iedereen kan deelnemen.

2. Vertaal de regels van het VN-verdrag naar de praktijk.

Zorg dat de regels in het VN-verdrag in de praktijk waar worden gemaakt, door concrete voorstellen aan de partijen te doen. Breng de concrete standpunten onder de aandacht. Kies voor een paar sterke standpunten / uitspraken.

In het VN-verdrag worden regels geformuleerd. Deze regels beschrijven op welke terreinen de gemeente maatregelen moet nemen zodat mensen met een beperking deel kunnen nemen. Zoek aansluiting bij de zaken die genoemd worden in de programma's. Ze kunnen soms anders verwoord zijn, maar hetzelfde beogen. Maak vervolgens een verbinding met de regels. Of u kunt een voorstel doen voor de concrete invulling van een uitspraak die wordt gedaan door de partijen. Ga stapsgewijs te werk.

Een voorbeeld: wonen

1. Formuleer uw uitgangspunt

Uw uitgangspunt kan zijn: Mensen met een beperking wonen op een zelfde manier zelfstandig als mensen zonder beperking. Mensen met een beperking kunnen zo lang mogelijk zelfstandig wonen, betaalbaar wonen, op een plaats waar men dat zelf wil, aangepast aan de beperking die men heeft. De zorg die daarvoor nodig is, is beschikbaar. De woonomgeving en voorzieningen in de woonomgeving zijn toegankelijk en veilig.

2. Bekijk de taken van de gemeente

Bestemmingsplannen, gronduitgifte, bouwverordeningen, prestatieovereenkomsten met woningcorporaties en beleggers, woningaanpassingen in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

3. Formuleer concrete aandachtspunten voor het lokale beleid

Er wordt zoveel mogelijk 'levensloopbestendig, aanpasbaar en logeerbaar' gebouwd. Op deze manier worden bij latere individuele aanpassingen kosten bespaard; mensen met een beperking kunnen zonder moeite bij anderen op bezoek en logeren. Naast het uitvoeren van het bouwbesluit worden ook andere mogelijkheden om dit te stimuleren benut.

4. Formuleer een duidelijk doel

Per 2014 voldoet 90 procent van de nieuwbouw in onze gemeente aan de eisen van het handboek toegankelijkheid.

5. Communiceer naar de gemeente en de pers met korte, krachtige statements

Bijvoorbeeld: 'Een woonoplossing voor iedere burger. Levensloopbestendig bouwen voor iedereen.'

Aandachtspunten

Arbeid en dagbesteding:

Mensen met een beperking krijgen gelijke kansen op het vinden van zinvol, betaald werk op de arbeidsmarkt. De overheid zet zich in om de mogelijkheden van mensen maximaal te benutten.

Inkomen:

Iemand met een beperking heeft dezelfde financiële mogelijkheden als iemand zonder beperking.

Toegankelijkheid:

Een van de belangrijkste voorwaarden om aan het maatschappelijke verkeer deel te kunnen nemen, is dat alle voorzieningen voor iedereen Bereikbaar, Toegankelijk, Bruikbaar en Uitgankelijk (BTBU) zijn.

Vervoer:

Mensen met een beperking verplaatsen zich op een vergelijkbare manier als anderen. Zij hoeven daar geen extra kosten voor te betalen.

Verkeer:

Mensen met een beperking kunnen zonder obstakels aan het verkeer deelnemen.

Wmo:

De verstrekking van voorzieningen is erop gericht om mensen met een beperking gelijke mogelijkheden te geven hun eigen leven in te richten, deel te nemen aan het maatschappelijke leven en zelfstandig te wonen.

Gezondheidszorg:

Gelijke mogelijkheden betekent dat mensen met een beperking kunnen beschikken over die vormen van zorg en dienstverlening die hen in staat stellen zelf hun leven in te richten, zelfstandig te wonen en deel te nemen aan het maatschappelijke leven.

Vrijtijdsbesteding:

Dit is een belangrijk onderdeel van het leven. Mensen met een beperking worden dan ook in staat gesteld om deel te nemen aan activiteiten op het gebied van cultuur, sport, recreatie en religie.

Onderwijs:

Voor kinderen staat voorop dat zij de mogelijkheid krijgen om op te groeien tot zelfstandige volwassenen: mensen die hun eigen keuzes kunnen maken. Onderwijs en vorming leveren hieraan een belangrijke bijdrage. Leerlingen met een beperking moeten deel kunnen nemen aan regulier (gewoon) onderwijs. Het is noodzakelijk dat onderwijsprogramma's op maat van ieder kind worden aangeboden.

Informatievoorziening:

Belangrijk voor gelijkwaardigheid is het goed op de hoogte zijn van wat er zich in de maatschappij afspeelt en wat er allemaal geregeld is. Informatie is onmisbaar om je eigen leven vorm te geven. Het is een voorwaarde om als burger zelf beslissingen te nemen en dus om volwaardig te kunnen deelnemen aan de samenleving. Dat betekent dat informatie correct, toegankelijk, bruikbaar en begrijpelijk moet zijn.

U kunt ook gebruik maken van Agenda 22

Agenda 22 is gebaseerd op de 22 VN-Standaardregels voor Gelijke Kansen uit 1993 voor alle mensen met een handicap. De agenda heeft tot doel om de 22 VN-Standaardregels vast te leggen in beleidsplannen voor mensen met een functiebeperking van welke aard dan ook. De Standaardregels zijn te gebruiken als richtlijnen voor beleidsmaatregelen op alle niveaus van de maatschappij, van nationaal tot lokaal, maar ook in het bedrijfsleven, instellingen, organisaties enzovoorts.

Informatiebijeenkomsten over het VN-Verdrag in de provincie

Met het project VN-verdrag om de Hoek organiseerde de Coalitie voor Inclusie in april 2013 in elke provincie een werkbijeenkomst rond het VN-verdrag. Doel is dat iedereen weet waar het verdrag over gaat, wat je ermee kunt en wat schendingen van mensenrechten zijn, en vervolgens samen plannen te maken voor de lokale uitvoering van het verdrag. Het VN-verdrag is het kader voor een inclusieve samenleving. Gemeenten, lokale platforms, winkeliers, verenigingen en mensen met een beperking zelf kunnen zich informeren over het verdrag en de implementatie, lokale voorbeelden uitwisselen en samen werken aan plannen voor de eigen mensvriendelijke en inclusieve gemeente.

- website: www.vnverdragwaarmaken.nl/om-de-hoek/regionalebijeenkomsten
- twitter: @cvinclusie #vnomdehoek.

Bijlage 1: Een brief uit de praktijk

Aan <naam politieke partij enz.>

Binnen de gemeente <naam> zijn momenteel diverse organisaties actief op het gebied van de belangenbehartiging voor mensen met een functiebeperking of chronisch zieke. Te weten: <namen>

De organisaties hebben binnen de gemeente een adviserende rol, zowel gevraagd als ongevraagd en hebben minimaal twee keer per jaar overleg met de desbetreffende wethouder. De organisaties vertegenwoordigen ongeveer 15% van de inwoners van de gemeente volgens berekeningen van CBS.

“Een gemeente waar iedereen kan deelnemen”, dat zouden de organisaties voor mensen met een functiebeperking en chronisch zieken in de komende raadsperiode graag gerealiseerd zien.

Door in het beleid vanaf het begin rekening te houden met mensen met een functiebeperking of chronische ziekte, zouden veel speciale regelingen niet meer nodig zijn (inclusief beleid). En ondervindt de gemeente niet de problemen die ongeschikt beleid met zich meebrengen voor de groep gebruikers. Dit levert op vele fronten voordelen op. Ook financiële. Daarom is inclusief beleid noodzakelijk, met als doel gelijke kansen voor mensen met een beperking. Een goed lokaal beleid kan alleen ontstaan door regelmatig overleg met (de vertegenwoordiging van) de doelgroep.

Als basis voor een inclusief gemeentelijk beleid zien wij:

- de standaardregels van de Verenigde Naties (VN) over gelijke behandeling van mensen met een beperking
- het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap
- de Wet gelijke behandeling op grond van handicap en chronisch zieken

De 22 standaardregels van de Verenigde Naties beschrijven op welke terreinen de maatschappij maatregelen moet nemen om mensen met een functiebeperking gelijke kansen te geven. Het VN-verdrag is door de Nederlandse regering al ondertekend en wordt na goedkeuring door de tweede en eerste kamer in de nieuwe raadsperiode bekrachtigd door de regering.

Wij verwachten dat u zich bewust bent van de noodzaak en de voordelen van inclusief beleid en hopen dit terug te zien in uw partijprogramma voor de komende raadsperiode. In de bijlage treft u hiervoor een voorbeeldtekst aan.

De organisaties zijn gaarne bereid om dit inclusief beleid, in samenspraak op te stellen met de nieuwe gemeenteraad en college. Uitgangspunt is een samenleving met gelijke kansen voor iedereen. Om u in praktische zin te ondersteunen, hebben wij het voornemen om in april / mei, een workshop te organiseren voor de politieke partijen die deelnemen aan de komende gemeenteraadsverkiezingen, ambtenaren en de leden van de Gehandicapten Platforms betreffende inclusief beleid.

Verder willen wij u nu al uitnodigen om deel te nemen aan een politiek debat wat wij in oktober willen organiseren. Zodra we hier meer informatie over hebben zullen wij u dit zo spoedig mogelijk laten weten. Wij zijn gaarne bereid om onze punten verder toe te lichten aan u als politieke partij of u programmacommissie.

Met vriendelijke groet, enz.

[Deze brief is naar alle politieke partijen binnen de gemeente verzonden die aan de gemeenteraadsverkiezingen deelnemen.]

Bijlage 2: Voorbeeldtekst voor een partijprogramma

“Een samenleving voor iedereen, een samenleving waaraan iedereen kan deelnemen”

Het <naam politieke partij> <naam gemeente> wil deze samenleving graag realiseren in de komende raadsperiode 2014-2018.

Daarom wil het <naam politieke partij>, in samenwerking met belangenorganisaties van mensen met een functiebeperking, inclusief beleid opstellen. Dat wil zeggen: beleid voor iedereen. Uitgangspunt is dat iedere burger gelijke kansen heeft, en burgers deel kunnen nemen aan het maken van beleid. In ieder leven is kwaliteit van leven en keuzevrijheid belangrijk.

De basis voor dit beleid zal in de toekomst een **wettelijke basis krijgen** door het verdrag van de mensen met een beperking van de VN. Dit VN-verdrag is door de Nederlandse regering ondertekend en wordt na goedkeuring door de tweede en eerste kamer, in de nieuwe raadsperiode bekrachtigd door de regering.

Bijlage 3: Korte conceptbrief aan partijonderhandelaars met standpunten

Aan de partijonderhandelaar van <partij invullen>

Datum: ***

Onderwerp: advies coalitieonderhandelingen

Geachte onderhandelaar, <naam invullen>

Een samenleving waar iedereen kan deelnemen, dat wil de [naam van uw organisatie] graag gerealiseerd zien in de raadsperiode 2014-2018. Om dat te bereiken ijvert de <naam van uw organisatie>, samen met andere lokale belangenorganisaties, voor inclusief beleid. Dat wil zeggen, beleid voor iedereen.

Het te ontwikkelen inclusieve beleid wordt beschreven in het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Dit verdrag is in 2006 door de Nederlandse regering ondertekend en zal in de nieuwe raadsperiode officieel bekrachtigd worden.

We verzoeken u de volgende zin over beleid voor iedereen in uw coalitieakkoord op te nemen:

“Het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap vormt het uitgangspunt voor inclusief lokaal beleid.”

Graag lichten wij aan u als partijonderhandelaar dit verzoek verder toe. Binnenkort nemen wij contact met u op om een afspraak te maken.

Met vriendelijke groet,

<naam contactpersoon>

<naam organisatie>

<adres en telefoonnummer>

Bijlage 4: Lange conceptbrief aan partijonderhandelaars met standpunten

Aan de partijonderhandelaar van <partij invullen>

Datum: ***

Onderwerp: advies coalitieonderhandelingen

Geachte onderhandelaar, <naam invullen>

Uw politieke partij is een van de onderhandelaars voor een nieuwe coalitie en een nieuw coalitieakkoord.

Wat zou het mooi zijn als in het coalitieakkoord 2014-2018 staat dat inclusief denken en doen de basis vormt voor het lokale beleid. En dat de gemeente belangenorganisaties betreft bij het maken van inclusief beleid. Daarmee werken we samen aan een lokale samenleving waaraan iedereen kan deelnemen. Dat zou elke gemeente toch graag gerealiseerd zien in de komende raadsperiode.

Om dit te bereiken, adviseren wij u de volgende tekst op te nemen in het coalitieakkoord:

“Het VN-verdrag inzake personen met een handicap vormt het uitgangspunt voor inclusief lokaal beleid.”

Inclusief lokaal beleid kan alleen ontstaan door regelmatig overleg met belangenorganisaties. Voor de komende vier jaar hebben wij een aantal punten opgesteld om gelijke rechten en kansen voor burgers met een handicap en chronische ziekte te bevorderen. Wij verzoeken u deze punten te verwerken in uw collegeakkoord.

Als achtergrond voor het werken aan inclusief lokaal beleid hanteren wij:

- Het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een beperking
- De Standaardregels van de Verenigde Naties over gelijke behandeling van mensen met een beperking
- De Wet gelijke behandeling op grond van handicap en chronische ziekte

Graag laten wij zien wat inclusief lokaal beleid kan betekenen in uw gemeente. Onderstaande punten geven een goede indruk van inclusief denken en doen. [Afhankelijk van uw eigen situatie kunt u zelf een selectie maken of deze punten aanvullen]

- De gemeente onderschrijft de Standaardregels over gelijke behandeling van mensen met een handicap. De gemeente onderzoekt samen met mensen met een beperking wat deze regels betekenen voor het gemeentelijke beleid.
- De gemeente maakt belangenbehartiging door (vertegenwoordigers van) mensen met een handicap of een chronische ziekte mogelijk. De gemeente stimuleert, informeert en faciliteert waar nodig en zij bejegt deze belangenbehartigers als gelijkwaardige gesprekspartners.
- De gemeente zorgt voor een goede bruikbaarheid, toegankelijkheid, bereikbaarheid en uitgangelijkheid van gemeentelijke voorzieningen.
- De gemeente bevordert de deelname van mensen met een beperking / chronische ziekte aan het arbeidsproces, te beginnen bij de gemeentelijke organisatie. De gemeente stimuleert het doorstromen vanuit de sociale werkvoorziening naar reguliere arbeid.

- De gemeente zorgt voor goede en voor iedereen begrijpelijke informatie voor mensen met een handicap / chronische ziekte over gemeentelijke en andere voorzieningen.
- De gemeente zorgt voor een goede toegang tot gemeentelijke voorzieningen. Bij het verstrekken van hulpmiddelen en voorzieningen staat de persoonlijke situatie, keuzevrijheid en vraagsturing voorop.

Graag lichten wij aan u als partijonderhandelaar dit verzoek verder toe. Binnenkort nemen wij contact met u op om een afspraak te maken.

Met vriendelijke groet,

<naam contactpersoon>

<naam organisatie>

<adres en telefoonnummer>

Programma Aandacht voor iedereen

De leidraad over het invloed uitoefenen rond de gemeenteraadsverkiezingen is een uitgave van programma Aandacht voor iedereen.

Het programma Aandacht voor iedereen is opgezet om Wmo-raden en belangenbehartigers te informeren over de transitie van de AWBZ-begeleiding en hun rol daarbij. De adviezen en ondersteuning van het programma zijn een belangrijk instrument bij het versterken van de Wmo-raden en belangenbehartigers. Een onderdeel van het programma is het beschikbaar stellen van bruikbare hulpmiddelen voor Wmo-raden, cliëntenraden en belangenbehartigers.

Het programma wordt gefinancierd door het ministerie van VWS. De bij het programma betrokken landelijke organisaties zijn: CG-Raad, CSO, Koepel Wmo-raden, LPGGz, Mezzo, NPCF, Oogvereniging, Per Saldo, Platform VG, VCP en Zorgbelang Nederland. Aandacht voor iedereen werkt nauw samen met het Transitiebureau van VNG en VWS.

Voor meer informatie over Aandacht voor iedereen en over de activiteiten en de ondersteuningsmogelijkheden die het programma kan bieden, kunt u contact opnemen met het programmasecretariaat:

Programma Aandacht voor iedereen
Postbus 1038
3500 BA Utrecht
T 030 291 6622
secretariaattransitie1@cg-raad.nl